

**ВПЛИВ ДОСТУПНОСТІ ПОСЛУГ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА
ВОДОВІДВЕДЕННЯ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
ПІДПРИЄМСТВ**

Останніми роками проблема доступності послуг водопостачання та водовідведення для споживачів набуває все більшої гостроти, що зумовлено зокрема впливом світової фінансової кризи, політичною нестабільністю в Україні, негативними проявами монопольної влади підприємств та суб'єктивними мотивами зацікавлених груп осіб.

На фоні масового безробіття та посилення інфляційних тенденцій, що супроводжуються різким зниженням рівня реальних доходів громадян, готовність платити за послуги водопостачання та водовідведення зменшується. Оскільки, населення є найчисленнішою групою споживачів послуг, то за умов зниження їхньої доступності, підприємства можуть недоотримати запланований обсяг фінансових ресурсів. Тобто, від рівня доступності послуг для громадян залежать результати діяльності водопровідно-каналізаційних підприємств.

Поняття доступності дуже часто розуміють буквально, виходячи із смислового значення слова, абстрагуючись від його змісту. Прикладом цього є фрагментарне його застосування в законодавчих документах та науковій літературі.

Найбільш ґрунтовно проблеми доступності послуг водопостачання та водовідведення дослідила О. Романюк. Заслужовує на увагу те, що окреслені автором економічні, політичні та соціальні аспекти доступності в поєднанні становлять “доступність” у широкому розумінні вченої. Це рівень тарифів на послуги, що забезпечував би фінансову стабільність підприємств і був би прийнятний для суспільства з економічної, політичної та соціальної позицій. Натомість доступність у вузькому розумінні – це економічна доступність, що являє собою встановлення рівня тарифу, який дозволяє громадянам купити необхідний обсяг послуг водопостачання та водовідведення, не скорочуючи при цьому кошук решти життєво необхідних витрат (за умови заданого рівня бюджетного обмеження сім'ї) [4, 15-16].

Варті уваги погляди А. Базилюк [1, 30], яка зазначає, що низька платоспроможність більшості споживачів житлово-комунальних послуг є перешкодою на шляху доведення розміру тарифів до економічно обґрунтованого рівня. Погоджуючись із переконанням ученої вважаємо, що платоспроможність громадян є визначальним фактором доступності послуг водопостачання та водовідведення й чим вищий рівень доходів фізичних осіб, тим більше послуг вони можуть собі дозволити, і навпаки.

Зазначене являє собою еластичність попиту на послуги за ціною, який прямо пропорційно співвідноситься з їхньою доступністю. Проте, на нашу думку, дане твердження не завжди виконується й доступність в деяких умовах буде впливати на попит несуттєво. Наглядною в цьому контексті є незначне зниження еластичності попиту на розглядувані послуги (за умов зниження

рівня їхньої доступності) порівняно з еластичністю на інші товари в умовах економічного спаду. Справа в тому, що послуги водопостачання та водовідведення є життєво необхідними й громадяни (доходи яких зменшуються) скоріше схильні скорочувати витрати на товари розкоші та довгострокового використання ніж на товари першої необхідності. В свою чергу, підприємства – надавачі послуг є природними монополістами, відтак для них не вигідно зменшувати чи збільшувати ціни за таких умов. Дж. К. Гелбрейт, який детально дослідив умови зміни ринкової кон'юнктури та поведінки економічних агентів, з цього приводу зазначає: "...при зниженні попиту в поєднанні зі зниженням еластичності, яка являється результатом депресії, присутня особлива причина негнучкості цін, викликана існуванням монопольної влади" [3, 637].

Як ми вже зазначали, зниження платоспроможності населення призводить до виникнення неплатежів або до скорочення об'єму послуг, що споживають громадяни. Зазначене є передумовою зростання дефіциту обігових коштів і виникнення резерву сумнівних боргів у підприємств водопостачання та водовідведення. Іншими словами підприємствам загрожує недоотримання величини фінансових ресурсів, необхідної для здійснення звичайної діяльності, та можливо збитковість, у разі, якщо в найближчому майбутньому ситуація не зміниться на краще.

Варто відзначити, що на сьогодні активно використовують методи боротьби зі зниженням впливу заборгованості населення на фінансові показники діяльності підприємств шляхом застосування процедури реструктуризації. Так, для прикладу, в січні-жовтні 2009 р. громадяни Харківської області сплатили за житлово-комунальні послуги 1,8 млрд. грн. або 96,5% нарахованих сум. Заборгованість населення станом на 1 листопада становила 1 млрд. 50 тис. грн. Для її зменшення було підписано 6,8 тис. договорів з громадянами щодо погашення реструктуризованої заборгованості на суму 10,4 млн. грн. З липня 2003 р. за допомогою застосування такого механізму в області було поміщено 130,8 тис. договорів на суму 110,7 млн. грн. Сума внесених платежів становила 92,8 млн. грн. [2].

Насамкінець хочемо зазначити, ми частково проаналізували лише один бік доступності послуг водопостачання та водовідведення, а саме – зниження її рівня в результаті зниження реальних доходів населення. Соціальні й політичні аспекти доступності потребують детальнішого дослідження.

Список літератури

1. Базиліук А. Ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг в Україні / А. Базиліук // Економіка. – 2007. – № 7–8. – С. 30.
2. Борги населення Харківщини з послуг ЖКГ перевидали за 1 мільярд [Електронний ресурс] / Режим доступу: – // <http://kharkiv.unian.net/ukr/detail/193381>. – Назва з екрану.
3. Гелбрейт Дж. К. Новое индустриальное общество. Избранное / Дж. К. Гелбрейт; [пер. с англ. Алабьев П.А., Батасов С.А., Васильев И.Ю. Гребешкова Е.А.]; под. научн. ред. И.В. Филатова. – М.: Эксмо, 2008. – 1200 с. – (Антология экономической мысли).
4. Романюк О. П. Соціальні наслідки ринкових перетворень в сфері водопостачання та водовідведення / Ольга Панасівна Романюк. – К.: К.І.С., 2004. – 68 с.